

DE VONDER

2016 Jaargang 22 nr. 2

Van het Bestuur

Juni 2016

In dit nummer bevat de bestuursrubriek weer het overzicht van de nieuwe leden van De Vonder en informatie over wat er thans binnen onze vereniging speelt.

Nieuwe leden van Heemkundekring De Vonder

In de afgelopen periode zijn de volgende nieuwe leden aangemeld bij onze vereniging:

Frank van Eijk en Bert van Lierop uit Someren, Harrie van Oosterhout en Martien Verdonschot (nieuw bestuurslid per 5 april 2016) uit Asten, Huub van Horik en Johan Verberne uit Lierop.

Vermissing penningmeester en datum tweede algemene ledenvergadering (29 juni 2016)

Op dinsdag 5 april stond de algemene ledenvergadering van onze vereniging gepland. In verband met de vermissing van onze penningmeester Bert de Lau sedert 18 maart heeft het bestuur toen besloten de aard van de vergadering te wijzigen, want er kon geen financieel jaarverslag ter goedkeuring voorgelegd worden. De vergadertijd werd grotendeels gebruikt om onze leden te informeren over de financiële stand van zaken en over de tot dan toe door het bestuur genomen stappen. Het bestuur had de laatste tijd steeds meer vragen over zaken als lopende projecten, de accountantsverklaring en het uitblijven van het incasseren van contributies, waarop Bert geen bevredigend antwoord kon geven. Voor de bestuursvergadering van 9 maart, waarin de financiële verantwoording 2015 zou worden besproken, meldde hij zich op het laatste moment af. Op de dag van zijn verdwijning zouden de financiën bij hem thuis worden doorgenomen. De bankpas werd die dag onmiddellijk geblokkeerd en er werd een extra bestuursvergadering uitgeschreven op maandag 21 maart. Voorafgaand aan deze vergadering werden de boekhouding en het kasgeld bij Bert thuis opgehaald. Conform de statuten werd Harrie Wijnen als vervangend penningmeester aangesteld. Een nieuwe pas werd aangevraagd en na het activeren daarvan konden met behulp van de bankafschriften de eerste controles uitgevoerd worden. Daaruit bleek dat er vanaf februari 2014 onterechte overboekingen van onze bankrekening naar de privérekening van de penningmeester waren gedaan. Tevens bleek de presentatie van het jaarver-

slag 2014 onwaarheden te bevatten. Daarom is door het bestuur aangifte gedaan bij de politie wegens valsheid in geschrifte en verduistering. Ook bleek dat over 2015 geen contributies of bijdragen van de vrienden van De Vonder geïncasseerd waren. De financiële administratie was sinds begin 2015 helemaal niet meer bijgehouden. De rekeningen, gelukkig meestal automatisch betaald via een incasso, lagen op een grote stapel. In de kas zat nog een bedrag aan contant geld, en ook allerlei briefjes en kwitanties. Voor het op orde brengen van deze kas was informatie nodig over de kleine kas van het Heemhuis, over de inkomsten van de dorpswandelingen, van de verkoop van Dvd's, boeken en leesplenskes en over de opbrengst van entreegelden bij de lezingen en filmavonden. De rekeningen over 2015 moesten geboekt worden, opdat de financiële verantwoording over dat jaar afgerond kon worden. De inning van de contributie over 2015 en 2016 moest geregeld worden; de betreffende leden zijn hierover geïnformeerd. Ook de vrienden moesten benaderd worden. Bovendien moest nog berekend worden hoeveel rentederving er de afgelopen twee jaar is geweest.

Gelukkig is Bert op 14 april levend aangetroffen in Griendtsveen. Fijn voor hem, voor zijn vrouw Marina en voor de hele familie. Na overleg met het bestuur zorgde Marina er voor, dat begin april een bedrag ter grootte van de vermoedelijke schade teruggestort werd op onze bankrekening. De medewerking van Marina en van de overige familieleden in dit hele traject verdient overigens alle lof.

Tijdens de ledenvergadering is Bert door de leden ontslagen als bestuurslid. Er is op verzoek van het bestuur een commissie van drie "wijzen" uit de leden ingesteld, die de ondernomen acties van het bestuur gaat bekijken, de financiële stukken gaat beoordelen en dan advies uitbrengt om malversaties in de toekomst te voorkomen, bijvoorbeeld over een kascommissie of een accountantscontrole. Het bestuur moet volgens de statuten vóór 30 juni het jaarverslag aan de leden presenteren. Daarom is er op 29 juni 2016 om 20.00 uur een algemene ledenvergadering in de zaal van Hotel Centraal in Some-

Lees verder op pagina 5

DE VONDER

heemkundekring

DE
VONDER
asten - someren

Van de Redactie

Het was een bewogen kwartaal voor de Vonder, geruchten vinden altijd hun weg. In het voorwoord van de voorzitter wordt in alle openheid melding gemaakt van onregelmatigheden die ook weer kundig zijn opgelost. Wij zijn als redactie trots op een bestuur dat – zij het met enige vertraging – orde op zaken kan stellen zonder betrokkene blijvend te beschadigen.

De zomerbode van de Vonder ligt ondertussen klaar. Cees Verhagen attendeert ons op de bijna voltooide restauratie van de beltmolen de Victor in de Kerkstraat. Someren heeft een rijk molenverleden – ooit zes molens en een watermolen. Het steekt Cees dan ook dat in 2015, in het Internationaal Jaar van het Industrieel Erfgoed, nauwelijks aandacht aan de Somerense molens is besteed. Met Marc van Deursen heeft hij nu een boek geschreven over de Victor en de molengeschiedenis van Someren. Bij voorbaat aanbevolen.

Fien Donkers – van den Bogaert had nog een oud liedboek in de kast liggen. Over een ouderwetse moord, en dat mag toch niet verloren gaan.

Mag het een onsje meer zijn, is tegenwoordig de favoriete vraag van de slager. In de 17e eeuw keek men zelfs niet op een pondje, want je werd dan afgescheept met een gewicht van 468,19 gram. Tenminste in Asten, want iedere plaats had zijn eigen maten en gewichten. Sjaak Jöris nam de maat.

Wie van de dames door de Bernard de Merodestraat loopt kan maar beter niet weten hoe de straat heet. De naamgever was namelijk de beruchte heer van Asten met die naam, bekend om de heksenprocessen. Sjaak Jöris kijkt de geschiedenis nog eens na. Het begrip toponiem is breed bekend, ook al omdat de naam zo lieflijk klinkt. Maar toch kan Frans

2	Van het bestuur
3	Van de redactie
4	De molens van Someren
6	Moord te Someren
7	Maten en gewichten
8	Bernard de Merodestraat Toponiemen
10	Te voet dur Aasten deel 28
13	Burengeruchten
14	Algemene informatie
15	De zilveren beker
16	Vrienden van De Vonder

Martens beter even vertellen wat er allemaal bij komt kijken. In het kort, want de Toponiemen groep heeft daarnaast nog andere ijzers in het vuur. De tocht “te voet dur Aasten” is dit keer wel erg ver, vier bladzijden lang. Volgende keer moet het laatste paar zolen er aan geloven.

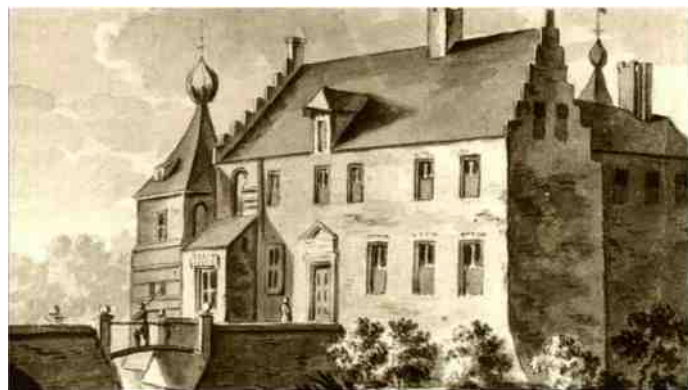
De burengeruchten komen deze keer alleen maar van d’n Effer en Helmonds Heem.

Archeologische uitsmijter is het verhaal van een beker die in Someren gevonden is en Willem van den Bosch aanleiding gaf om verder te zoeken, helaas te ver van huis.

Wij wensen u veel zon, dat leest gemakkelijker.

Namens de redactie

GtT

De molens van Someren, in het bijzonder de beltmolen ‘De Victor’.

Iedereen heeft in de krant kunnen lezen dat de beltmolen ‘De Victor’ in de Kerkstraat wordt gerestaureerd. De restauratie is bijna klaar. In de rijksmonumentenlijst staan de twee molens die Someren rijk is: De standerdmolen bij de Donk ‘De Evert’ en de beltmolen De Victor in de Kerkstraat. Wanneer je tijd hebt loop eens door de Kerkstraat en bewonder dit staaltje van techniek. Het is ons industrieel erfgoed in de plattelandsgemeente Someren.

Het vorig jaar, 2015, werd door de Europese Unie tot het Internationaal Jaar van het Industrieel Erfgoed uitgeroepen. In onze regio heb ik hierover weinig activiteiten gezien of gelezen, alsof in Someren en Asten hierover niets te melden valt. Wat te denken over gebouwen (zoals molens), apparaten, de gevolgen van de industriële revolutie zoals arbeidscondities, sociale verhoudingen, woningbouw, de invloed op de groei en de infrastructuur van steden en dorpen.

De beschikbaarheid van allerlei nutsvoorzieningen zoals riool, waterleiding, elektriciteit, telefoon, mijn gas en de invloed die de medische wetenschap heeft gehad. Dit alles was niet mogelijk zonder aanleg van grote infrastructurele werken, zoals het aanleggen van wegen, tramwegen, spoorlijnen en het graven van de Zuid-Willemsvaart. Eigenlijk teveel om op te noemen.

In onze omgeving heeft de industriële revolutie veel invloed gehad op de productieprocessen van de landbouw, in de bakkerijen, het verdwijnen van de thuisweverijen en de wind- en watermolens.

Tot ver in de 20ste eeuw maalden alleen de wind- en watermolens het graan. Zij zorgden ook voor de olieproductie. De uitvinding van de stoommachine en later de dieselmotor zorgden er voor dat de concurrentie te groot werd voor de windmolens. De stoom- en dieselmaalderijen hadden geen wind nodig om te malen. Toen de hamermolen werd uitgevonden was het echt afgelopen met de commerciële wind- en watermolens. Meer dan negen eeuwen lang hebben de wind- en watermolens hun diensten bewezen.

Als plattelandsgemeente had Someren rond 1900 de

meeste molens van Noord-Brabant. Groot-Someren had toen 6 windmolens en een watermolen in bedrijf. Dat waren de watermolen op Stipdonk, de windmolen in Lierop, de beltmolen in de Hollestraat, de standerdmolen in de Molenstraat/Postelstraat. Bij Sluis 11 (nu de molen op de Donk) stond een standerdmolen, in de Breestraat stond de achtkantige beltmolen en dan nog de beltmolen in de Kerkstraat. Tot 1650 had Someren nog een watermolentje op de Kleine Aa, de molen van Vladeracken op Slieven. In Hugten op de grens met Someren stond vroeger ook een watermolentje. Someren kan met recht en trots zeggen dat het een molendorp was en is. De wind- en watermolens waren het DNA van Someren.

In 2015 is ook de restauratie van de beltmolen begonnen. De restauratie is bijna afgerond. De molen staat er weer prachtig bij. Op zaterdag is de molen meestal open en kun je ook gemalen mais kopen voor je kippen. Marc van Deursen is de trotse vrijwillige molenaar en wil graag een praatje maken over ‘zijn’ molen. De molen is gebouwd in 1853 en heeft veel meegemaakt: brand, herbouw, crisis, twee

oorlogen, verloedering en inhuizing van het jongensgilde.

De Victor

De opdrachtgever was Theodorus Rooijmans, geboren in 1798 in Someren. De familie Rooijmans had toen ook nog een standerdmolen in de Postelstraat, ongeveer waar nu Molenhof is. Sommigen kennen nog de latere molenaars op de molen in de Kerkstraat, zoals Lee Rooijmans (een verre achterachterneef van de bouwer), Piet van Houts, Tjeu Rietjes. En de vrijwillige molenaars Gerard Buenen en Jan van Deursen.

De geschiedenis van de molen De Victor kan niet los gezien worden van vele andere molens in Someren, vooral de molen in de Molenstraat/Postelstraat staat aan de wieg van de beltmolen De Victor.

Opgemerkt moet worden dat de familie Rooijmans beide molens in het 'centrum' van Someren heeft laten bouwen, de molen in de Postelstraat in 1810 en de molen in de Kerkstraat in 1853. Ook Peter Leonardus Rooijmans (1878), die later in 1910 de molen kocht was van dezelfde familie. Ze stammen allemaal af van de familie Rooijmans (Roijmans), waarvan de leden eeuwenlang eigenaar en pachter

waren van de Postelse hoeve 'Ten Roode'. Vandaar hun naam "de mannen van de Roode Hoeve" of was het andersom? Het is bekend dat in de familie Rooijmans rood haar voorkwam. Het zou zomaar kunnen dat in het verleden de hoeve vernoemd is naar de mannen met rood haar. Het is ook mogelijk dat de hoeve op roodachtige grond stond. De laatste mogelijkheid is dat het toponiem roode (rode) kan betekenen dat de hoeve te maken heeft met een plek in een bosrijkgebied waar alles weggehakt is.

Nu de restauratie bijna is afgesloten vroeg Marc van Deursen mij om met hem samen een boek te schrijven over de molens in Someren en in het bijzonder zijn molen De Victor. Een lekkere klus. Eind mei hopen wij het boek klaar te hebben. In het boek komen naast de gegevens van de molenaars en veel anekdoten, de wetenswaardigheden van alle molens van Someren aanbod met heel veel unieke foto's. Wie geïnteresseerd is en meer wil weten kan in mei het boek aanschaffen.

Wie nog verhalen heeft of ander materiaal laat het ons weten. Ook al zouden deze niet meer meegenomen kunnen worden in het boek, wij zijn er zeer blij mee.

Cees Verhagen

Van het bestuur

vervolg van pagina 2

ren. De eerder op 5 april geplande presentatie van de werkgroep toponiemen door Tom Waals wordt dan na de pauze gedaan. Het bestuur hoopt ook nieuwe bestuurskandidaten te kunnen presenteren, aangezien Harrie Wijnen volgens de statuten definitief moet aftreden.

Activiteiten komende periode

In juni vinden nog twee activiteiten voor onze leden plaats. Zoals hierboven vermeld is het tweede deel van de jaarvergadering gepland op woensdag 29 juni bij Hotel Centraal te Someren. Maar eerst hebben we nog onze interessante "grote" excursie naar het Belgische Diest op zaterdag 18 juni. Intussen heeft de activiteitencommissie het programma 2016-2017 bijna rond.

Namens het bestuur,
Jan van de Rijdt

Een moordlied

Wat is er heemkundiger dan het bezingen van een moord. Vroeger werden die gezangen en gedichten zorgvuldig bewaard door de echte liefhebbers. Zo heeft ook Fien Donkers - van de Bogaert een liedschrift verzameld en Jan Hurkmans was zo attent om ons dit lied te bezorgen. Dank dus aan Lies en Jan.

De traditie van de moordverhalen is trouwens wel interessant. Tegenwoordig wordt een moord wereldwijd uitgemeten, maar vroeger moest ieder dorp het met zijn eigen moord doen. De impact was dan ook veel groter; volwassenen en kinderen griezelden even hard en wisten zich de moord nog levenslang te herinneren. De tekst en melodie van veel van deze gedichten wordt in veel gevallen toegeschreven aan Frans Rombouts. Wie iets meer hierover kan vertellen, nodigen wij graag uit. Red.

Van Zingen & Speule

Moord te Someren

Alweer een moord. Het valt toch te betreuren,
zoals men dit haast elke dag maar hoort.
Wij moeten menigmaal onszelf atragen,
waaramen toch steeds zo lichtvaardig moord. Hoor
men elm hier, hoe Someren weer moet treuren, een
broedertwist die zo hevig op liep. Een broeder-
moord dan maar weer moest gebeuren, zo spoedig
zelfs, dat hulp daar baatte niet.

alweer een moord het valt toch te betreuren
zoals men dit haast elke dag maar hoort
wij moeten menigmaal onszelf afvragen
waarom men toch steeds zo lichtvaardig moord
hoor nu eens hoe Someren weer moet treuren
een broedertwist die zo hevig opliep
een broedermoord dan maar weer moest gebeuren
zo spoedig zelfs dat hulp daar baatte niet

het slachtoffer was op zondag namiddag
eerst even bij zijn broeder binnengegaan
en toen kreeg daar een geldkwestie een omslag
zodat er dadelijk twist kwam te ontstaan
zijn zwager hoorde dit daar zo beneden
en kwam omlaag met 'n geweer in zijne hand
schoot plotseling en zonder verdere reden
hem door 't hart al was 't een familieband

zijn jonge wouw nog pas gehuwd te samen
kwam juist ter plaatse toen zij haar man daar vond
ook zijn schoonmoeder die met haar daar kwamen
zag dat haar zoon als moordenaar daar stond
och wie beschrijft hier toch die droeve stonden
van deze mensen in die uren daar
die kleine twist was daar zo opgewonden
dat haren zoon nu werd een moordenaar

weer ligt een familieband in stukken
ja aller droefheid is bijzonder groot
op hun gedrag viel nooit wat aan te nukken
op drankgebied of verdere aanstoot
ja ook in Someren en in hun omgeving
betreurt men diep dit droevige geval
en bidden god voor hen ook om vergeving
dat hij hen allen troost hergeven zal

Het lied, uit het liedschrift van Fien Donkers v.d. Boogaert te Someren-Heide, is waarschijnlijk gezongen op de wijze van 'Als ik naar je blinde ogen kijk' Het zou gemaakt kunnen zijn door Frans Rombouts, die voor zijn liederen vaak deze melodie gebruikte. Ook de wijze van dichten duidt in de richting van Frans Rombouts.

Maten en gewichten

Al eeuwen is het gebruik van maten en gewichten voor de handel onmisbaar. In de late middeleeuwen waren de belangrijkste jaartallen 1572 en 1629. Deze verwijzen naar de opmeting van een groot aantal graanmaten te Brussel, op last van de hertog van Alva. De maten en gewichten waren bijna nergens hetzelfde. Hier een kleine beschrijving van de maten en gewichten die voor kwamen in Asten en Someren.

Gewichten:

In Asten was het gewicht van een pond 468,19 gram. Het pond dankt zijn naam aan de Latijnse pondo, pond, verwant met pondu, gewicht van 16 ons. Dit varieerde in waarde van ongeveer 430 gram Gents pond tot 494 gram Amsterdams waaggewicht. Dus met het Astens pond van 468,19 gram zitten we er redelijk tussen in.

Lengtematen:

Roede: een roede was in Asten 5,74 meter. De naam betekent tak of stok als maat.

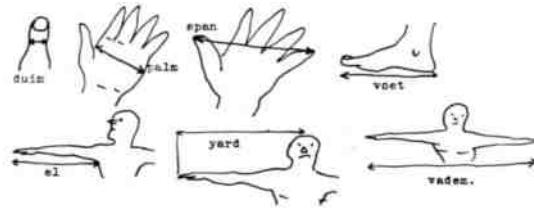
Deze door vrijwel het hele land bekende landmaat was zeer variabel. Dit kwam vooral door het verschillende aantal voeten dat

in een roede kon zitten. Dat kon uiteenlopen van 7 tot wel 21 voeten. In Zuid-Nederland vaak 20 voet. De voet is weer afgeleid van de lengte of lengte en breedte van een menselijke voet en was voor Asten 28,7 cm. Een voet was ongeveer 12 duim. De duim is weer afgeleid van de breedte van een menselijke duim.

Veenstok: In veenderijen gebruikte men deze maat. In Drente was dat 2,65 meter. Later werd de Amsterdamse veenstok bepaald op 2,50 meter. In sommige plaatsen onderscheidde men zich tussen een grote "grote stok" (in Asten 3 meter en in Griendsveen 2.50 m.) en de "kleine stok" (in

Griendsveen en Meijel 1,50 m.).

De El, afgeleid van de lengte van de oksel (ellepijp) tot de duim, was in Someren 0,686 meter.

Vlaktematen:

Een lopense of lopensaet is 0,16 hectare, is 50 roede, is 32,94 vierkante meter. De naam lopensaet is waarschijnlijk afgeleid van de hoeveelheid zaad die men in een loop zaaien kon meenemen.

Een morgen land had de grootte van een stuk land dat met een span ossen in een morgen geploegd kon worden.

Inhoudsmaten:

De graanmaten. Een vat, vaak gelijk aan een ton. In Zuid-Nederland een maat van 15 tot 20 liter. In Eindhoven 1/7 zak en in Helmond 1/6 zak. Voor Asten was een vat 20,8 liter maar in 1572 was het 17 liter.

Verder kijken we naar Helmond: Een zak was 133,7 liter en was 6 vat. Een vat is 22,3 liter en was 4 kop. Een kop is 5,57 liter was 4 maatjes. Een maatje is 1,4 liter.

Een mud is meestal de inhoudsmaat van rogge en was 312,06 liter, oftewel 14 vat. Dat is 22,3 liter oftewel 14 kan, Een kan is 1,6 liter.

In 1572 was in Someren een vat 17,6 liter.

Natte waar: Een kan. Een kan was in Asten 1,9 liter. Landelijk was een aam ongeveer 150 liter en bevatte meestal 80 kannen. In Asten klopt dit redelijk met 78,5 kannen.

In Someren zijn de maten en gewichten in de meeste gevallen gelijk aan die van Lierop en Helmond.

Bron: De oude Nederlandse maten en gewichten door J. M. Verhoeff.

Jac Jöris

Bernard de Merodestraat

Deze straat is vernoemd naar, de waarschijnlijk beruchtste heer van Asten, Bernard de Merode (1570-1640). Hij was de zoon van Bernard de Merode (1510-1591), heer van Rummen en Ramsdonk, en Maria van Zevenbergen. Bernard had rechten en wetenschappen gestudeerd aan de universiteiten van Basel, Straatsburg en Lausanne en gebruikte de daarop gedane kennis om zijn heerlijke rechten tot het uiterste te verdedigen, zowel tegen de pastoor en de bevolking als tegenover het centrale gezag. Door zijn huwelijk, in 1595, met Catharina van Brederode die vrouwe van Asten was kwam hij in het bezit van de heerlijkheid Asten. Vrijwel onmiddellijk begon hij met een zeer wrede heksenvervolging, waar zowel de plaatselijke bevolking als de kerk (bij monde van de pastoor van Asten Jacobus Baerleus de Roy, kortweg Jacob van Baerle genaamd) tegen protesteerden en bezwaarschriften naar hogere autoriteiten stuurden. Het was een man van uitzonderlijke wreedheid die actief aan de martelingen deel nam. Hij was verantwoordelijk voor de martelingen en dood de Astense vrouw Anna Ceelen. Bernard deed dit af met de mededeling dat de duivel haar nek gebroken had. Mede uit de onteigeningen van de bij deze processen geconfisqueerde goederen wist hij het kasteel te verbouwen van een versterkte burcht tot een edelmanwoning in renaissance stijl. Ook zijn landgoed breidde hij uit en hij legde tuinen aan en een oprijlaan. De ronde toren werd vervangen door een vierkant poortgebouw en er kwamen trapgevels. Op politiek gebied nam hij een dubbelzinnige positie in. Zijn vader was een sympathisant van Willem van Oranje, terwijl Bernard junior zijn dochter naar een klooster stuurde, maar tevens door de katholieke autoriteiten werd bekritiseerd om zijn heksenvervolging en zijn sympathie voor de Oranjes.

Bij opgravingen, in 2007, in de slotgracht van de kasteelruïne van Asten, kwam een scherf van een baardmankruik tevoorschijn, met erop een paus die in een duivel veranderde. Een dergelijk symboliek

was gebruikelijk in de propagandastrijd tussen Katholieken en Calvinisten aan de vooravond van de Tachtigjarige Oorlog. Men vermoedt dat hij deze kruik heeft weggegooid toen hij uiteindelijk zijn protestantse achtergronden heeft afgezworen. In 1640 heerste er in onze regio, de levensgevaarlijke ziekte, de pest en ook Bernard de Merode werd besmet en stierf hieraan. Zijn zoon Floris (1600-1640) was oorspronkelijk militair en werd in 1640 heer van Asten. Hij ging er ook wonen. Door zijn slechte gezondheid overleed hij er na korte tijd. Een van zijn dochters Florentine ging als burgeres in Asten wonen.

Jac Jöris

Bronnen: Heksenvervolging in Asten, Jac. Jöris, De Vonder jrg. 5 nr.3, R.H.C.e.

Toponiemen

In het kader van een voortdurende studie naar toponiemen in Asten zijn alle tot nu toe gevonden toponiemen verzameld die stammen uit de Middeleeuwse periode tot en met de vijftiende eeuw. Dit resulteerde in de bijgevoegde alfabetische lijst met namen, jaartallen en bronvermeldingen.

(Noot redactie: Deze lijst, samengesteld door Frans Martens lid toponiemenwerkgroep, is te omvangrijk om in een reguliere "De Vonder" te plaatsen. De complete lijst is daarom geplaatst op de website van de Heemkunderkring en op deze manier voor iedereen te raadplegen)

We weten dat we met deze lijst nooit compleet zullen zijn. Ook houden we ons aanbevolen voor aanvullingen of verbeteringen.

Wat is een toponiem?

Een toponiem is in de meeste gevallen een veldnaam. Een naam die in de oudheid gegeven werd aan een bepaald veld of gebied. Een Astens voorbeeld, welke ook in vele andere dorpen voorkwam, is 'De Wolfsberg'.

Maar ook stilstaande of stromende wateren kregen zo'n naam. Zo kennen we bijvoorbeeld de beek 'de Aa' wat waarschijnlijk een Germaanse oorsprong heeft en een van de oudste namen is uit onze toponiemenlijst.

Verder kennen we nog toponiemen voor specifieke punten zoals oriëntatie- of grenspunten. Voorbeelden hiervan zijn ‘het hagelkruis’ of als grenspunt ‘Willibrordusput’.

Sommige toponiemen zijn naar een persoon genoemd maar vaak zal de persoon naar een toponiem genoemd zijn. Zo kennen we in Asten ene ‘Hendrik van den Achterbos’.

Straatnamen hebben soms een unieke naam maar werden meestal naar een toponiem genoemd. Dit gaat ook op voor huizen en boeren hoeves. Een straatnaam met een unieke naam in Asten is de al eeuwen oude ‘Langstraat’. ‘De Busselseweg’ was de weg naar de hoeve (en later naar het gehucht) Bussel.

In het centrum van Asten stond het huis ‘De Valck’ waaraan we geen toponiem kunnen koppelen. ‘Hoeve ter Beke’ was naar het toponiem Beek genoemd.

Wat kunnen toponiemen ons vertellen?

Een stuk land kreeg niet zomaar een naam maar er stak altijd een betekenis achter. De hoogteligging of vorm van een perceel, nat of droog, plantengroei, ontgonnen of niet, bodemsamenstelling, enz. enz. Op deze manier vinden we de plaats van de middel-eeuwse hoeves terug en komen we meer te weten over de nederzettingsgeschiedenis. Daarnaast kunnen er goede aanwijzingen in zitten voor archeologen. Ook voor naamkunde en dialectologie levert het veel gegevens op.

Naar nu blijkt konden de eerste eigenaren, bewoners of ontginners uitstekend ‘landschap lezen’. Ze waren zeer met de natuur en de grond verbonden.

Betekenis.

We proberen zoveel mogelijk om verklaringen te geven aan een betreffende naam. In deze lijst echter gaan we hier niet verder op in. Hierover kunt u zo nu en dan een artikel lezen in De Vonder meestal door een van de leden van de werkgroep Toponiemen. Ook geeft het boek “van d’n Aabeemd tot de Zwijnspuit” veel verklaringen

Tijdsbepaling.

De toponiemen die we terugvinden in de archieven zijn vaak al veel ouder dan de oudst geschreven bronnen. Deze zijn van generatie op generatie doorgegeven en kunnen hierdoor in de loop der

eeuwen verandert zijn. Via taalkundige ontleding is voor een groot deel na te gaan uit welke periode een toponiem stamt. In de bijgevoegde lijst staat aangegeven wat het jaartal is van de oudst gevonden vermelding.

Plaatsbepaling.

Om toponiemen op de goede plaats te leggen hebben we zeer gedetailleerde kadasterkaarten van 1832 gedigitaliseerd. Via veel speurwerk in archieven kunnen de toponiemen op de juiste plaats in deze kaart worden ingetekend.

Transcripties en bronnen.

Dit werk was niet te doen geweest zonder de noeste arbeid van veel personen die de oude archieven toegankelijk hebben gemaakt door transcripties. Oude archiefstukken waaruit een leek geen woord uit kan halen, werden bladzijde voor bladzijde uitgeschreven in voor ons begrijpelijk Nederlands. Om nog maar te zwijgen over de Latijnse teksten. Achter elk toponiem staat de bron waaruit de naam afkomstig is, gevolgd door een afkorting. Deze afkorting is terug te vinden in de transcriptielijst.

Toponiemen in de huidige tijd.

In de namen van de huidige gehuchten rondom Asten en Someren zien we nog dagelijks onze oude toponiemen voorbij komen. Ook oude straatnamen herinneren ons hieraan. De toponiemengroep van Heemkundekring ‘De Vonder’ wordt regelmatig geraadpleegd door de gemeente Asten en Someren om een naam te geven aan een nieuwe straat. Via onderzoek in archieven en de juiste plaatsbepaling kunnen we meestal wel komen tot een goede historisch verantwoorde naam. Hiermee kunnen we de oude toponiemen levendig houden.

Toponiemengroep ‘De Vonder’

Fotografen

Foto voorpagina: Maria van Neerven

Foto achterpagina: Maria van Neerven

Te voet dur Aasten deel 28

Verteld door Piet Feijen.

In de jaren 80 van de vorige eeuw wandelden leden van de bond voor ouderen, onder leiding van hun voorzitter Piet Feijen, door Asten. Zij maakten een overzicht van Asten van ongeveer 1920 tot 1985. Velen van u zullen zich de mensen, hun beroepen en hun eigenaardigheden nog wel herinneren. Ook de behuizingen en straten van die tijd. Al is het nog niet zo lang geleden, er ligt hier misschien een taak tot navolging zodat het nageslacht aansluiting kan vinden met het huidige Asten. Van wat verloren ging en wat er bij kwam.

"Hannesen-Bert was mer 'ne stille mens en hij hâ blijkbaar nogal wâ plezier gehad mi 't verhaal van de buitenlandse reis van de Verdonschotten en hij hâ in 't bijzonder genoten van de Verdonschottenklucht mi Janne in de hoofdrol. Hij vroeg dur um ân Jan Vaalman of er toen in Rochfort verder niks was dè 't naovertellen werd was. "Jawel, zi Jan, âs er ândâacht is, wil ik nog wel wâ vertellen". En die was er ! Laot ik veurop stellen, dè er wel meer Astense mensen vur korte of langere tijd in Abdaye Renye Rochefort zijn geweest, o.a. Graar van Goch (de Witte), Grardje en Toon van Minake's en Jan van Empel van Jââne. En dan ôk nog broeder Bernardinus (Welten). Deze was broederoverste op de boerderij en is meer dan zestig jaar in het Trappistenklooster geweest. Zijn zusters, mevr. v.d. Eijnden Welten en mevr. Loomans Welten, en zijn broer Jan nog en wonen in Asten. Broeder Bernardinus tuint nog, maar dan in d'n Hemelse tuin. Toen de grote verrassing van Janne komst wâ gezakt was en 't smakelijk avondmaal rijkelijk mi Trappistenbier was besprenkeld, zaten ze gezellig bij elkaar in 't "gastenverblijf". De fam. Verdonschot eigen waren ze toch wel gruts op Janne, die alleen en zô vlug zo'n reis kon maken. En we besluiten dan ôk bij deze, zi Nard, dè onze Jan vòrt ieder jaor mi ons mee mug. Mer âs ik dan van Kobus Bax en Eimert van Deursen wir reisgeld krieg, kâande gellie bitter mi mij meegao âs gè vlug hier wilt zijn, niewaor Marinus ? zi Jan zachtjes. Broeder Jozef hâ t'r zô'n plezier in, dè er ân onvervalst Trappistenbier gin gebrek was. Ze buurten uit en ân, vur al over Aasten, familie en kennissen, want âs gè elkaar in 'n jaor nie gezie hèt of gesproken, is er veul te vertellen en Broeder Jozef hâ belangstelling vur alles en iedereen. 't Was 'n echt verbroederings fist, zes gebroeders bijin. Jan hâ intussen wel spijt, dè tie z'n brei-

werk bij de zusters hâ liggen. Nô 'n tijdje zi Broeder Jozef, dè 't z'nnen tijd werd, want ik moet wir bijtijds op. Ik heb jullie straks ieder je kamertje gewezen. Je mag daar geen licht maken en je moet er heel stil zijn, dat is hier plicht. Nard vroeg of Marinus, vur dè tie ging slaopen nog enkele fleskes bier wou halen. 't Was toch immers Asten kermis ! Marinus bleek bereid en Nard zi nog zachtjes, dè tie mer literse moest vatten ! Jan zi ik gao vast te bed, want ik kan er nie zo goe tegen âs gellie, want ik ben al 'n bietje zat. Niemand bekommerde zich um bruur Jan, want iemand die in record tijd van Aasten nô Rochefort kon reizen, zou ôk z'n kamerke wel veinen. Broeder Jozef kwam zwaorlijvig" terug en toverde vanuit de binnenkant van zijn pij zes grote

flessen Trappistenbier te vurschijn, extra zwaor ! As ik dè ân ons Agnes vertel, zi Karelkje, dan geleuft ze 't nie. Broeder Jozef zi in klôsterstijl "wel te rusten" en nam afscheid mi 't gezegde; Geniet van 't heden, wellicht is het U morgen niet meer gegeven. En of ze genoten ! Nard hâ hil wâ moeite ze allemaol stil te hâauwen en toen iemand opmerkte, (toen 't bier op was) dè Marinus mer 'n péén was, greep hij in en gingen ze allemaol zachtjes nô hun eigen kamerke. Nard sloot de rij, want hij hâ 't irste kamerke. Hij wâachte tot alles stil was, (zonder licht hun kamerkes veinen viel nie mee) en toen di ôk Nard de deur van z'n kamerke open. Mer hij heurde meteen iemand in z'n kamerke hil hard snurken en hij moest meteen denken ân 't St. Nicolaaslied ('t Is 'n vreemdeling zeker, die verdwaald is zeker). Hij durfde 't kamerke nie in. Goeie raod was ôk in de "Abdaye Remey duur en dur um ging Nard mer in 't kleinste kamerke zitten, wel mi 't haokske op de deur. Natuurlijk kon ie nie slaopen en dur um liep ie al vruug over de gang en hield ie mi Argusogen de deur van z'n kamerke in 't vizier. En wie kwam dur uit ? Krek..Jan, die lachend nô Nard keek en zi; Dè is naw d'n twidde keer dè ik oew te pakken heb,

Nardje! Wâ Nard dur op zi, mug nie vertâld worren, zelfs nie in 't Aastens. Mer al met al was 't n'n echte Verdonschotten grap.

Kom, naw stappen we op zi Jan, anders halen we 't nog nie. Hier wônt Hannes de wegwerker (Koolen). Dur hebben ze knap vrouwvolk, en nog veul ôk. De vurnamste mens van Aasten wônt in deez' boerderij; J.v.d.Laak, vrijgezel, boer, wethaauer, Provinciale statenlid en zittend in veul besturen. En dan de fam van Bussel en de familie Prijs. De drie emigranten uit Drenthe, nô onze peel zijn hier gebliven en hier getrouwd. 't Café "Het Groenewoud" is ellie wel bekèend en dur um gaon we langs d'n andere kant terug. Dan hebben we hier de boerderijen van Hannes en Thielen en Sjef Swinkels. (Nu groothandel Verberne en Swinkels Droogbloemen). En hier bij (de Poel) wônt timmerman Frans Scheepers mi ângenommen zoon Willem Snoeien, die later 't bekèende café mi timmerwerkplaats voort zetten. En hier in di huis(ke) wonen de Familie's Joosten en Seijkens. Tieske Joosten heeft jaren bij de gemeente gewerkt en zoon Piet zelfs 50 jaar. Dè was 't wel zè wâ, wat de Wolfsberg betreft, zi Jan. We zallen straks van hieruit dur de Polder en Bergweg op Vorreldonck ân gaon. Ok dur is veul te bekijken en veul over te vertellen. We spreken af, dè ik van Pirke's zal heuren wanneer de (Heren) wir op stap willen gaon. Ik kan 's zondags altijd, want dan mug men gin zaken doe, volgens deken Mousault. Dè is mer ààrig, zi Pirke, want ik mijn te weten, dè 'n 's zondage Mis zelfs extra geld kòost! Naw is 't tijd dè we nao huis goan, zi Peer en Jan Vallman merkte nog op, dè er op Vorreldonck mer één café was, " In 't Fortuintje".

Pirke wou, zô âs gewoonlijk 't lèeste woord hebben en zi; (Dè is toch ôk genog!) Zo is dè Pirke, antwoorde Jan Vaalman en dur mi hâ hij 't lèeste woord. Pirke hâ blijkbaar Jan Vaalman nog gesproken, want hij was kommen zeggen, dè "de Heren" 's zondags in 't café van Dorus Maas, die getrouwd

was mi 'n dochter van 't Rooi Tòontje (Segers), bijin moesten kommen, um dan via d'n Bergweg en Polderweg op Vorreldonck ân te doew.

In 't café waar we bijin kommen is het kruisbooggezelschap "De Zwartmikkers" gevestigd en dè moeten heel goei schutters zijn, wel nie altijd zo gemakkelijk, mer wel goe van aard en 't zijn er hōst allemaol uit de Wolfsberg. En.. 't moet er ôk gezellig zijn zi Pirke, mer d'r kommen we wel ààchter. En ze kwamen er achter, en wel zo goe, dè 't wâ uit de haand liep, want de Cortenbachen, de Meulendijkse, die van Stevens en nog aander waren in 't café ân 't oefenen mi de kruisboog. En um dè ons gezelschap deez' bijzondere sport amper kèende, was er alle belangstelling. Net âs bij 't beugelen werd ôk hier fel gesteggeld, of 't wel of nie in de "roos" was. Weddenschappen um 'n rondje waren dan nie uitgesloten, mer dan moest er wel 'n neutrale deskundige aanwezig zijn. Toen Pirke zich mi de discussie ging bemoeien, vond Jan Vaalman 't tijd um op te stappen. 't Café lag ân d'n hoek van d'n Bergweg, langs de firma Slaats.

Hier rechts, begon Jan, is de boerderij van Hannes v.d. Eerenbeemt, getrouwd mi Mina van den Boer, en daar langs li de boerderij van Narus Bukkems. Overall in Aasten liggen de boerderijen nogal kort bijin, mer hier in d'n Bergweg wel heel biezunder. An d'n overkant is de irste boerderij van Bert Hurkmans, (Waarvan de weduwe later hertrouwde met Driek Jacobs). Dan kriegen we daar de mandenmaker Jan Kanters mi z'n Bet en 'n groot huishàauwen. (Jarenlang was hun huisje één van de mooiste oude huisjes van Aasten. (Het werd meerdere malen door kunstschilders vereeuwigd). Dan kommen we bij Hanneske Gorissen, beter bekèend as "Hanneske Boeren". Hier 't mandenfabriekske

van Willem van Helmond en Piet Smits, Piet Pomp. (Willem van Helmond trouwde op latere leeftijd nog met Jans Doucé, de bekèendste vrouw van Asten). Als "vriend" bij haar inwonen was toen nog geen gewoonte en er was nog geen Sociale Dienst of A.O.W. en daar trouwen op huwelijkse voorwaarden bijna niet voor kwam, erfde meestal de langstlevende, tenminste als er wat te erven viel, dan wel kreeg men bij 65 jaar f 3,- per week van de Raad van Arbeid, maar dan moest er wel geplakt zijn. Daar kon men dan, in groepsverband en mannen en vrouwen gescheiden, bij de zusters, in pension, en daar werd men oud, dat wel. Hier in de Polderweg wonen Jan en Willem Leenen, allebei metselaars. (Later heeft er nog lang zoon Dorus gewoond, die de stiel van de familie trouw bleef. Het verbouwde huis staat er nog, maar voor de rest hebben de Bergweg en de Polderweg, met hun mooie huizen en tuinen als het ware en metamorfose ondergaan). En hier woont de fam. Driek Verhoeven. Driek is 'ne grote mens, mi 'n aparte taal, soms wâ grof, mer ik ben ook ginne zeikerd zi Driek altijd, en ik heb ôk nog alwâ te verduren mi al dè vrouwvolk. Vrouw mi vijf dochters. Hij kan ôk smakelijke grappen vertellen, en âs ie iemand vur 't lèpke kan hâauwen, dan lèèft ie. Luister mer.

Hij was nog heel jong, toen hij bij d'n boer diende en âs de meid ginnen tijd hâ, moest Driek de koei melken. Zo ôk die keer dè 'n par vakantie gasten, die in Hotel Gitsels logeerden, langs kwamen en ân Drieke vroegen hoe laat 't was. Driek keek ze heel onschuldig ân, stopte mi melken, lichtte mi twee handen d'n uier omhòg, die di dè heel gewichtig nog 'ne keer en zi toen; 't zal op slag van zessen zijn. Dur de gasten werd nie ân deez' afspraak getwijfeld. Wel vroeg men verwonderd, hoe deze eenvoudige jongen door het simpele opheffen van een koeie uier de juiste tijd kon weten. Och meneerke, zi Driek, dè moet ik wel, want anders kan ik de kerktoren nie zien. Later werd er vertèeld, dè ze nie lààng mir in Hotel Gitsels zijn geblivven, besloot Jan zijn verhaal. En hier woont de fam. Welten, wôr van 'ne zoon, Broeder-overste Bernardinus, als Trappist in Rochefort de lakens uitdeelt. Mer dè heb ik al vertèelt, dààcht ik, zi Jan. En hier âs lèèste de fam. Piet Hoebergen. Di gedoentje hier hi de romantische naam "Prinsenhof". Meugelijk hi dè iets te maken mi 't kasteel, want de grond en boerderijen van d'n Baron liggen hier vlakbij. En naw zallen we 's langs de woning op vier wielen lopen van Marinus en Leen Joosten, die hier direct um 't huukske sti, tussen de ruisende dennen. Stom verbaast keek 't gezelschap

nô zôiets zeldzaam moois. Zelfs Pirke was mi stomheid geslagen. 't Was er ôk allemaol wâ de natuur kon bieden, dennengroen, eikelgeel, berkenwit en bloeiende heide. En daor tussen 't veulkleurige huiske op wielen van Marinus en Leen, het aardse paradijs. Naar Oostappense maatstaven zou dit nu niet meer te betalen zijn. Ze waren 'n tijdlang stil van al dat moois. We moeten wijter mannen, zi Jan, en via d'n Bergweg langs de familie's v.d.Eijnden, van Bussel, Kerkers en Willemke Slegers kwamen ze op de verharde Liesselseweg. En um dè 't Fortuintje nog te wijt was, ging iedereen mer 's vruug op huis af, mer nie gèèr. Er was wel afgesproken, dè Pirke 't wir zou riggelen vur de volgende keer. As Jan 't goe veindt, stel ik veur um Graard Janssen volgende keer mee te vraogen, want die wit alles van Vorreldonk, Bleijssensbroek, Klöstereind, Achterbosch en Rinkvelt, zi Pirke. Pirke ik stel oew vurstel hogelijk op prijs, mer zal gèèr âs gast erbij zijn, antwoorde Jan. Bij vurbaat toegestao, zi Pirke en hâ dör mi wir 't lèèste woord.

Foto: boerderij - herberg "de Keulse Kar" van G. Janssen op Voordeldonk.

Pirke hâ toch nog alwa overredingskracht nôdig gehad, vur dè Graard Janssen erin toestemde de "Heren" te begeleiden âs ze Vorreldonk en omgeving (te voet) zouden kommen bekijken. "M'n bezwaar is eigenlijk, zi Graard, dè ik nogal wâ jonger ben âs gellie en dè t'r hier mensen wonen, die dè bitter zouden kunnen âs ik en die misschien nog wel familie van ellie zijn ôk. Mer zo kwam Graard natuurlijk nie van Pirke's af. "Graard, jongen zi Pirke, luister eens goe". Ik waardeer je opmerkingen, maar ik kan je tevens gerust stellen, ons heel gezelschap was het er mi eens, dat jij ons zou begeleiden en aan mij de eer om je te komen vragen of ge zo bereidwillig

zoudt willen zijn dat te doen. Toon van Narusome had voor Ommel Dorusoom van moederskant bereid gevonden en we hadden geen betere kunnen wensen. Hij wist goed de weg, kende veel familie's en was van veel dingen op de hoogte. En omdat ons gezelschap ook het vertier hogelijk op prijs stelt, troffen we het ook al bijzonder, want wat tik of kruisjassen betreft, hadden we het nie beter kunnen treffen. Graard die dur Pirke's vormelijke taal toch wel onder de indruk was, wist nie anders te zeggen dan dè mensen kennen en de weg weten nie zo moeilijk vur 'm was. En wâ 't kaarten betreft, stao ik m'n menneke ôk wel. "Dan zullen we bij deze maar aannemen, dat de heer G.Janssen genegen is, ons op onze "Voordeldonkse tocht" te begeleiden. Mede namens ons gezelschap bij voorbaat dank. Als we 't dan nog ééns kunnen worden wanneer het gelegen komt, kan ik daarvan de heren in kennis stellen". Graard keek Pirke's bij al die deftige praot verwonderd ân, mer hij kon ôk nie weten, dè Pirke meer van die streek hâ. "Als het gevonden kan worden, dat we op voorhand ter kennismaking "t Fortuintje" gaan bekijken en wat daar zoal reilt en zeilt, dan kan ik een volledig verslag uitbrengen; dit ter geruststelling van de deelnemers". Ook daor stem ik mi in, zi Graard en ze gingen op "Lèenke's af. In 't Fortuintje was nogal wâ volk en dè Graard Janssen er goe gezie was bleek, want de irste twee hân ze vur 't opdrieken. Er werd druk gekaart, gebeugeld en op d'n doel geschoten. Naor gelang 't later werd, steeg de gezelligheid en Léénke hâ de haand vol. Er werd afgesproken, dè 't gezelschap d'n irste zondag van de volgende maond in 't Fortuintje bijin zou kommen. We kunnen dan van hieruit via d'n Brand en 't Beijssensbroek wir veurân op Vorreldonk kommen, âs gellie gin bezwaar het, zi Graard. Gè bèent die zondag onze "veldheer", want gij wit de weg en kèent de spraak, zi Pirke en toen gingen ze op huis ân. Miet was al te bed en Pirke zi grommend, dè Vorreldonk zô wijd was en dè gè er gin haand vur oew ogen kònd zie. Krek iets um van de weg af te raken. Er zallen er nog wel meer verdwalen, ik zal d'n enige nie zijn. Miet bleek medelijden te hebben, vroeg of Peer nog koffie moest hebben en zi dè de volgende keer 't mer iemand anders moest riggelen. Kiek zi Pirke, "âs gè nao zô'nen troost nog nie kàant slaopen, dan weet ik 't nie mer".

Wordt vervolgd

Burengeruchten

't Hof van Liessent mag dan een bescheiden heemoord zijn, d'n Effer laat zich zeer regelmatig zien. Zo kijkt zij nu al uit naar de viering van 100 jaar Wilhelminakanaal. Tien dagen lang, te beginnen op 10 september 2016. Tijdens deze dagen zal er een feestelijke educatieboot aangemeerd liggen aan het Lieshoutse "strand".

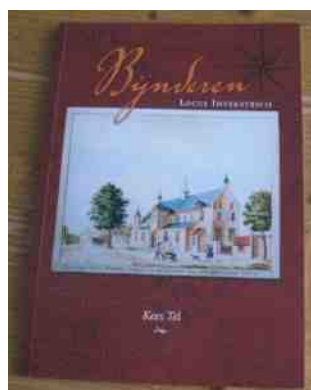
Maar meer aandacht besteedt d'n Effer aan een

opzienbarenden dorpsgenoot zoals elk dorp er wel een heeft: Gradje Donkers, Liesselnaar van geboorte, al kennen ze hem ook in Beek en Donk als dorpsfiguur. Zijn opzienbarenden levenloop, is al eens (in 2013) beschreven in D'n Tesnuzzik, d'n Effer heeft dit op verzoek van de zoon van Gradje overgenomen. Een bijzonder mens, een berensterke mijnwerker, die zich met zijn 1.70 m, in de Belgische mijnen thuis voelde. Maar daarna helaas de regie over zijn leven kwijt raakte door een bromfietsongeluk. En dat in zijn eigen dorp nooit wilde toegeven, en in een vreedzaam Peeldorp hoeft dat ook niet. Gradje is dan ook tot zijn dood in Liessent kunnen blijven, anders was hij wel in Beek en Donk.

Helmonds Heem 30

Binderen mag dan Helmonds zijn, het wordt in de Peelse praot overal bij betrokken. Helmonds Heem vraagt aandacht voor het boek van Kees Tel, geheuten "Bijnderen locus imperatricis".

Hij geeft daarin een indruk van het land waarop in 1400 het klooster geeft gestaan. Deze kaart zou gemaakt zijn na de Tweede Wereldoorlog in verband met plannen om van Binderen een Bede-

vaartplaats te maken: de schaapsstal zou tot kerk getransformeerd moeten worden. Ook het klooster zou dan herbouwd moeten worden, maar door de terugloop van de godsdienstige belangstelling konden de plannen niet verwezenlijk worden.

Sjaak de Waal vertelt hoe het verder, nu 70 jaar geleden, met de kerk en het klooster verliep. In 1945 kwamen er 10 Dominicanessen uit Venlo, plechtig en enthousiast ingehaald. De achtergrond was dat een nieuwe stichting OLV van Binderen op de oude abdijgronden de Mariaverering wilde herstellen. Met altijdurende aanbidding door de zusters van Bethanië die daarvoor wel naar Helmond wilden komen. Let wel: in 1945. Leliëngaarde zou het klooster heten, of Leliënhof. Een centrum waarin ook fabrieksmeisjes uit Helmond opgevangen zouden kunnen worden. Het voorstel werd verworpen, de zusters stelden ook een andere naam voor: Sancta Maria de valle imperatricis, ofwel Keyzerinnendaal. Zo had het namelijk ook met de geschiedenis te maken: Binderen was in 1231 gesticht door keizerin Maria, de weduwe van de Duitse keizer en zus van de hertog van Brabant. Noodgedwongen moesten de zusters de jaren erna in hun onderhoud voorzien met naaien en huishoudelijk werk. Zeer tegen de zin van de stichting die hier liever een contemplatieve orde zag met de uitstraling van een abdij. Dat leidde tot niet minder dan een conflict: in 1954 vertrokken de zusters met de noorderzon.

In 1984 werd de kerk van Binderen gesloten: de tijden veranderen. Hoewel er nog lang over Binderen gepraat zal worden: het is ons oudst bekende verleden.

De Uytbeyndel 87

In een (nog) overwegend katholiek Peelland weten we weinig van het protestantisme. Met belangstelling lezen we dan ook het verhaal van Ed van de Kerkhof - we kennen hem nog van de krant - over

het Deurnse kerkje aan de Helmondseweg. Hoe het in vroeger jaren in stand gehouden werd door de verspreid wonende boeren van Deurne. Met moeite, want veel protestanten, vaak door de overheid gestuurd, hadden het na de komst van de Fransen in het katholieke Zuiden wel gezien en hadden de wijk genomen naar het “verdraagzamere” Noorden.

De Protestantse Maatschappij ter bevordering van

Welstand deed haar uiterste best om deze leegloop te beperken. Ze “deelde boerderijen uit” aan armlastige boeren en moedigde

het kinderaantal aan: elke ziel telt.

Het kerkje in Deurne is nog steeds in gebruik. De tussenliggende geschiedenis is te lezen in de Uytbeyndel 87

Tot slot: Asten en Someren worden dit keer in de burengeruchten niet genoemd, maar we kijken ook graag over de heemkundige grenzen heen.

Gerard ten Thije

Algemene informatie

Redactie:

Ad Verrijt, Hemelberg 59, 5721 CP, Asten
0493-688388 **NIEUW miv 1-4-2016**

redactie@heemkundekringdevonder.nl

Anneke Blankennagel, Jac Jöris,
Ricus van Neerven en Gerard ten Thije

BESTUUR HEEMKUNDE:

Voorzitter: Jan van de Rijdt Tel. 0493-694957

Secretariaat: Harrie Wijnen Tel. 0493-493518

Penningmeester: Harrie Wijnen tijdelijk

Leden: Cor Fransen Tel. 0493-693421

Tom Waals Tel. 0493-693783

Martien Aarts Tel. 0493-693477

Martien Verdonschot Tel. 0493-693498

Gezinsabbonementen HKK De Vonder
€ 30,00 per jaar

Opgeven bij het secretariaat of het Heemhuis
Molenstraat 10 te Someren

ISSN 1387-2079

De beker die twee wereldoorlogen meemaakte

In september 2014 werd bij de Heemkundekring de Vonder een bijzondere vondst aangemeld. Een vrouw, die anoniem wil blijven, had tussen het afval van de begraafplaats in Someren een zwart metalen schaalje gevonden, min of meer een beker. Thuis gekomen maakte ze het schaalje schoon, en toen ontdekte ze een tekst en afbeeldingen op de zijkan-ten. Ze bracht het schaalje naar de heemkunde-kring van haar woonplaats. De beheerder van het archeologiehuis Willem van den Bosch ging met het gevonden voorwerp naar de Archeologische Dienst in Eindhoven met de vraag of uitgezocht kon wor-den wat het schaalje voorstelde en of het te maken had met Someren. Dit werd de aftrap voor een fascinerend onderzoek dat licht werpt op de geschie-denissen van de Luftwaffe in de Tweede, maar vooral in de Eerste Wereldoorlog.

De vraag of de schaal iets met Someren te maken heeft, is nooit helemaal beantwoord, maar als Willem iets ruikt, zoekt hij verder. Volgens hem zijn er twee onderscheidingen waar in de wereld van de verliezers van de Eerste Wereldoorlog mee ge-pronkt werd: het Ridderkruis van het IJzeren Kruis dat al bestaat sedert 1813, en de onderscheiding “pour le merite”, de blauwe Max geheten. Voor alle duidelijkheid: de genoemde kruizen zijn niet in Someren gevonden, het gaat hier om de schaal of beker die in 1913 – de Eerste Wereldoorlog, door de directie van een paardenrenbaan in Hoppegarten aan een zilveren bruidspaar is geschonken. In 1942 werd de schaal nog eens gebruikt om de leider van de Jagdstaffel uit de Tweede Wereldoorlog nog eens te feliciteren met zijn tweejarige vluchtcarrière, voor die functie zeer uitzonderlijk.

De tekst op de beker is dus van 1942. Duitsland had toen nog alle hoop om de oorlog te winnen en vertrouwde onder meer op de acties van Jagdstaffel Boelcke. Boelcke was in de Eerste Wereldoorlog de oprichter van de Jagdstaffel. Deze had tot taak om als Nachtjachtenheid het bombarderen door Ge-allieerden van de Duitse steden tegen te houden. De eenheid was gelegerd in Deelen op de Veluwe. Het schijnt een voor die dagen roemruchte eenheid te zijn geweest, er zwierven nogal wat ijzeren kruizen rond. Maar ook in de Tweede Wereldoorlog hadden ze dus nog een functie.

Willem van den Bosch maakte met de hulp van collega's een uitvoerige studie van de acties van de Nachtjachtenheid Boelcke en de levensloop van de bemanning, maar het voert ons te ver om de hele voorgeschiedenis in De Vonder op te nemen. Voor belangstellenden liggen de archiefstukken bij de redactie. Rest ons wel Willem dank te zeggen voor dit monnikenwerk, misschien wordt de herkomst nog eens duidelijk.

Op You tube is een filmpje te vinden over deze beker:

Een zilveren bokaal met een mooi verhaal of Nazi-zilver gevonden in 2012 in Someren (N-Br.)

<https://www.youtube.com/watch?v=VdD6vw25dII>

Indien onbestelbaar:
H. Wijnen, Dorpstraat 22, 5711 GP Someren

Vrienden van Heemkundekring de Vonder

Acfis Business Centrum, Ter Hofstadlaan 75, 5711 VV Someren
René Berkvens Bloemenarrangementen, Jan van Havenstraat 32, 5724 AV Ommel
E T B Willem Bos, Trasweg 5, 5712 BBSomeren-Eind
Campanula Fysiotherapie, Floralaan 22, 5721 CV Asten
Cortooms-Verberne Bouw-Timmerbedr, Molenakkers 5, 5721 WR Asten
Driessen Advies & Beheer Witvrouwenweg 12, 5711 CN Someren
Driessenbouw Asten BV, Postbus 90, 5720 AB Asten
Geven Aannemersbedrijf BV, Ommelseweg 48, 5721 WV Asten
Gianotten Adviesbureau, Witvrouwenbergweg 8h, 5711 CN Someren
Isi & Peggy's Knipperij, Wilhelminaplein 15a, 5711 EK Someren
Isobouw Systems BV, Kanaalstraat 107, 5711 EG Someren
van Kaam Netwerk Notarissen, Postbus 111, 5710 AC Someren
Notaris Kessels, Wilhelminastraat 30-32, 5721 KK Asten
Larco Foods BV, Industrielaan 10, 5711 CX Someren
Leenen Someren Beheer BV, Dr. Einattenlaan 28, 5711 AW Someren
Leenen Steengoed, Vaarselstraat 34, 5711 RE Someren
Garage Linden, Ter Hofstadlaan 140, 5711 VZ Someren
Vastgoedmaatschappij van der Loo bv, Markt 10, 5721 GE Asten.
Partycentrum De Platte Vonder, Nieuwendijk 10, 5712EM Someren-Eind
Frank van Stekelenburg Assurantiën, Postbus 61, 5720 AB Asten
Makelaardij Strijbosch, Hofstraat 24, 5721 BB Asten
Rudi Verbugt, Peelland ICT, Witvrouwenbergweg 8b, 5711 CN Someren
H.v.d.Vijver, Bosweg 7, 5754 PV Zeilberg
Harrie Welten (Jumbo), Kuilvenweg 6, 5712GX Someren
Wijnen Bouw en Service, Dorser 2, 5711 LE Someren
A. de Wit, Speelheuvelplein 4, 5711 AR Someren
P. v.d. Zanden, Jan v.d. Diesduncstraat 17, 5721 VN Asten

*Vrienden van de Heemkundekring maken onze activiteiten mogelijk.
Hebt u interesse? Info: bestuur Heemkundekring De Vonder*